

Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије¹

Милина Ивановић Баришић

Етнографски институт САНУ је у прошлој – 2017. години прославио седамдесет година постојања и рада. Јубилеј је обележен различитим активностима институтских сарадника. За ову прилику издвајам лексикон *Етнологија и антропологија – 70 изабраних појмова* (едиција „Мали лексикони српске културе“), приређен и објављен у сарадњи са Службеним гласником из Београда, изложбу *Сећање на сећања: поводом 70 година Етнографског института САНУ* отворену у Галерији науке и технике САНУ и Међународну научну конференцију *Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије*, у организацији Института и Музеја на отвореном „Старо село“ у Сирогојну.

Другу половину 20. века обележили су различити догађаји који су темељно утицали на организацију друштва у Србији, у Европи, па и свету. Миграције као обележје друге половине 20. века и касније, затим економски, политички, културни и други разлози, подстакли су корените промене које су се одразиле на готово све сегменте живота. Усложњавање друштвених процеса у протеклим деценијама утицало је и на породичну организацију. Ове промене и њихове последице довеле су и до трансформисања предмета проучавања етнологије и антропологије, али и других хуманистичких дисциплина.

Поред традиционалних тема које су обележиле етнолошку дисциплину, све чешће се сусрећемо с етнолошко-антрополошким темама у чијем су фокусу интересовања елементи културног наслеђа, проблеми групног и индивидуалног идентитета и све оно што је слика културне стварности прожете технологијом, која у значајној мери учествује у преобликовању друштвене стварности. Различитост тема и приступа који су обележили рад конференције указује на то да друштвене и хуманистичке науке у савременим околностима имају своје место и неопходне су у сагледавању друштвене реалности, иако је у последњих

¹ Рад је резултат истраживања на пројекту „Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије. Израда мултимедијалног интернет портала *Појмовник српске културе*, Потпројекат 2. Етнолошко и антрополошко тумачење традиције“, који у целости финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (47016).

неколико деценија осетна њихова маргинализација, не само у српском друштву.

Међународна научна конференција *Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије* одржана је од 8. до 10. септембра 2017. године у Музеју „Старо село“ у Сирогојну. На конференцији интердисциплинарног карактера учествовало је педесет три истраживача из једанаест земаља. Петнаесторо учесника представило се постер презентацијама. Осим из Србије (Етнографски институт САНУ, Филозофски факултет Универзитета у Београду – Одељење за етнологију и антропологију, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Географски факултет Универзитета у Београду, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Институт BioSens Универзитета у Новом Саду, Музеј Војводине у Новом Саду, Народни музеј у Зајечару, Службени гласник из Београда, музејски саветник у пензији из Ужица, Центар за културу „Вук Караџић“ из Лознице), стручњаци различитих профила дошли су из Чешке Републике (Етнографски институт Музеја Моравске и Етнологски институт Чешке академије наука из Брна), Словачке (Етнологски институт Словачке академије наука из Братиславе), Црне Горе (Филозофски факултет Универзитета Црне Горе), Мађарске (Центар за истраживања у хуманистици Мађарске академије наука и ЕЛТЕ Факултет друштвених наука из Будимпеште), Македоније (Институт за фолклор „Марко Цепенков“ из Скопља), Русије (Институт етнологије и антропологије „Миклухо-Маклај“ РАН из Москве), Хрватске (Институт за етнологију и фолклористику из Загреба), Словеније (Институт за словенску етнологију ЗРЦ САЗУ из Љубљане), Бугарске (Институт за етнологију и фолклористику с Етнографским музејем – БАН из Софије) и Пољске (Институт за етнологију и културну антропологију Јагелонског универзитета у Кракову).

Циљ конференције био је представљање и разматрање различитих промишљања о прошлости, садашњости и будућности етнологије, антропологије и њима сродних дисциплина из уже – локалне, али и шире – глобалне перспективе. Реферате су учесници излагали у оквиру седам панела, а део скупа одвијао се и кроз постер презентације.

На првом панелу – *Ретроспективе етнологских и антрополошких истраживања*, обрађене су следеће теме: „Између прошлости и будућности“ (Ингрид Славец Градишник), „Антропогеографски метод и његово место у развоју чехословачке и чешке етнологије“ (Јана Поспишилова), „Утицај српске етнологске научне мисли на развој македонске етнологије“ (Зоранчо Малинов), „Истраживачки ентитети и научне политике: (Само)преиспитивање етнологске продукције Етнографског института САНУ кроз време“ (Мирослава Лукић Крстановић), „Актуелне етноантрополошке теме у Русији“ (Марина Мартинова). Други панел –

Учесници конференције у Сирогојну

Теоријске перспективе, обухватио је реферате „Локална етнологија и дух времена“ (Инес Прица), „(Не)могућност онтолошког обрта у Источној Европи (Марина Симић)“, „Антропологија нематеријалног културног наслеђа између мултикултурне пропедеутике и интерне културне дипломатије“ (Милош Миленковић), „Предмет српске етнологије и антропологије – традиција и/или савременост“ (Дејан Крстић), „Да ли је могућа етнологија уједињене Европе? Промишљања с периферије ЕУ“ (Петко Христов). У оквиру трећег панела – *Етноантрополошка истраживања идентитета и ритуализације*, изложени су следећи реферати: „Духовно сродство у савременим условима – случај појединих прослава и културних манифестација у Македонији“ (Весна Петреска), „Ретроспективно истраживање улоге русалских поворки у фолклорној традицији“ (Катерина Петровска-Кузманова), „Галипољци у Пехчеву: Приче о пореклу и насељавању“ (Мирјана Павловић), „‘Happy birthday to you...’: прослављање дечијих рођендана у Београду у пост-социјалистичком периоду“ (Александар Крел и Јадранка Ђорђевић). На четвртог панелу – *Методолошке перспективе у етнологији и антропологији*, излагања су обухватила следеће теме: „Ретроспектива и реинтерпретација“ (Хелена Беранкова), „Показуха: образац понашања у Русији. Пример домова културе“ (Иштван Санта), „Аутоетнографија: превазилажење родне бинарности писањем живота“ (Адам Виснер), „Нове теоријске и истраживачке

парадигме у етнологији и антропологији“ (Лидија Вујачић). Учесници петог панела – *Етноантрополошка истраживања (пост)модерних тема*, излагања су фокусирали на следеће проблеме: „Да буде недостојна националне сцене: непослушност женских наступа у јавном простору“ (Магдалена Штандара), „Политике фудбалског навијаштва у Србији. Антрополошки поглед на спорт“ (Иван Ђорђевић), „ММОРПГ и национализам“ (Љиљана Гавриловић), „Антрополошка интерпретација популарне космологије: перспективе истраживања“ (Милан Томашевић), „Занемарене теме у српској антропологији: антропологија ходочашћа“ (Биљана Анђелковић). У оквиру шестог панела – *Интердисциплинарне перспективе*, изложена су саопштења: „Антропологија и фолклористика: места сусрета“ (Даница Јовић и Марина Симић), „Вредновање усмене историје и животних прича – изазови интердисциплинарности“ (Соња Петровић), „Од предкосовског до хашког циклуса и назад: десетерачко певање као језички регистар сагледан у комуникацијско-функционалној перспективи“ (Ђорђина Трубарац Матић), „Људско-животињски односи у антропологији и археологији“ (Соња Жакула и Ивана Живаљевић), „Француска антропологија античких светова“ (Лада Стевановић). Седми панел – *Музеологија, наслеђе и издаваштво*, обухватио је излагања: „Значај хуманистичких публикација за друштво и културу – историјске перспективе и савременост“ (Александра Павићевић), „Заступљеност етнолошких садржаја у уџбеницима географије за средњу школу“ (Ивана Ђорђевић, Љиљана Живковић и Славољуб Јовановић), „Епитафи у облику народних песама на надгробним споменицима Старог Влаха“ (Боса Росић), „Претече етнографске музеологије код Срба у Јужној Угарској“ (Богдан Шекарић), „Етнолошко-антрополошке теме постављене током шест година постојања Музеја језика и писма у Тршићу – изазови чија се реализација развија“ (Ана Чугуровић).

Кроз постер презентације представљене су теме: „Архивистички концепт у етнологији“ (Драгана Радојичић), „Могућности употребе методе посматрања са учествовањем у антрополошком изучавању савремених транзитних миграција“ (Марта Стојић Митровић), „Мултилокална перспектива у теренском истраживању миграција“ (Сања Златановић), „Антрополошке перспективе: медицинска антропологија и питање вакцинације“ (Весна Трифуновић), „Етнолингвистика и антрополошка лингвистика: ‘прерушавања’ етнопсихологије“ (Ивана Башић), „Војислав Радовановић као етнолог“ (Младена Прелић), „Седамдесет година истраживања града у Етнографском институту САНУ“ (Срђан Радовић), „Деловање и значај Оливере Младеновић у развоју проучавања народних игара у оквиру српске етнологије“ (Милош Рашић), „Коришћење лексикографских дела општег типа у припреми етнолошких и антрополошких радова“ (Владимир Рогановић и Милеса Стефановић-Бановић),

Детаљ са панела *Музеологија, наслеђе и издаваштво*

„Нова визуелизација антрополошких тема“ (Петрија Јовичић), „Еурипидов текст и динамика читања: улога антрополошког контекста у текстуалној анализи“ (Ђурђина Шијаковић), „СПЦ у перспективи српске дијаспоре у Аргентини као симбол заједништва“ (Бранислав Пантовић), „Истраживања Новог Пазара и околине – некадашњи и савремени изазови“ (Нина Аксић), „Околина Београда: недовољно искоришћен истраживачки ресурс“ (Милина Ивановић Баришић).

Конференцију је пратила изложба издања Етнографског института САНУ и изложба слика академског сликара Петрије Јовичић из Београда, а приказан је и филм сачињен од фотографија снимљених на скуповима које је Институт организовао у Сирогојну 2009. и у Вршцу 2011. године.

Конференција *Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије* пружила је учесницима могућност за сумирање сопствених увида и промишљања у вези са прошлошћу, садашњошћу и будућношћу етнологије, антропологије и њима сродних дисциплина. Судаћи према књизи апстраката, учесници конференције су у потпуности искористили понуђену могућност да представе своје ставове и запажања.

др Милина Ивановић Баришић
Етнографски институт САНУ, Београд
Е пошта: milina.barisic@ei.sanu.ac.rs

Примљено: 22. 2. 2018.
Прихваћено: 21. 3. 2018.